

предметом договору комерційної концесії є право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду й ділової репутації. Комерційне найменування не передбачено серед об'єктів інтелектуальної власності, права на які становлять предмет договору комерційної концесії.

Враховуючи зазначене, можна дійти висновку про можливість використання комерційних найменувань за договором комерційної концесії.

Отже, умови виникнення прав інтелектуальної власності на комерційне найменування відповідають нормам міжнародного законодавства в зазначеній сфері. Водночас окремі положення чинного законодавства потребують уточнення та конкретизації. Зокрема, потребує визначення перший момент використання комерційного найменування, під яким слід вважати розкриття комерційного найменування невизначеному колу осіб. Враховуючи, що комерційне найменування може бути тотожним торговельній марці, слід закріпити неможливість надання правової охорони комерційним позначенням, які є тотожними або схожими до ступеня змішання з відомими торговельними марками. Слід визначити способи використання комерційного найменування. Крім того, з метою уникнення спірних ситуацій між декількома користувачами тотожних комерційних найменувань, вважається доцільним визначити на законодавчому рівні правові наслідки невикористання комерційного найменування протягом певного строку.

Література

1. Іщук С.І. Право інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування / Автореф. дис... кан. юрид. наук: 12.00.03. - К., 2009. - 20 с.
2. Кривошеїна І.В. Фірмове найменування: регулюван-

ня та правова охорона за законодавством України / Автореф. дис... кан. юрид. наук: 12.00.03. - К., 2007. - 15 с.

3. Цивільний кодекс України // Офіційний вісник України. - 2003. - № 11.- Ст. 461.

4. Паризька конвенція про охорону промислової власності. - [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

5. Комерційні найменування: основні правові аспекти. Наук.-практ.вид. / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. - К.: ТОВ "Видавництво "Юридична думка", 2006. - 216 с.

6. Мацкевич О. Правова охорона комерційних (фірмових) найменувань за законодавством України та Російської Федерації // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2009. - № 4. - С. 31-36.

7. Постанова Вищого господарського суду України від 17 липня 2007 р. № 21/518. - [Електронний ресурс]: http://vgsu.arbitr.gov.ua/docs/28_1638729.html.

8. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 № 3689-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 7. - ст. 36.

9. Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти промислової власності: Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 15.07.2010 № 01-08/415. - [Електронний ресурс]: <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/832/>.

10. Гражданский кодекс Российской Федерации. - [Електронний ресурс]: <http://www.consultant.ru/popular/gkrf4/>.

Басай О.В.,

докторант кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету "Одеська юридична академія"

Надійшла до редакції 13.11.2012

УДК 347.9.03

ОБ'ЄКТ І ПРЕДМЕТ АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ

Батрин О. В.

Відповідно до ст. 129 Конституції України однією з основних засад судочинства є забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом. З точки зору реалізації права на апеляційне оскарження науково-практичний інтерес викликає питання щодо об'єкта та предмета апеляційного оскарження судового рішення.

У працях науковців неодноразово досліджувалося питання щодо об'єкту апеляційного оскарження (наприклад, К.В. Гусаров, В.В. Комаров, І.С. Кривцун, О.Ю. Костюченко, Н.Ю. Сакара, Є.А. Чернушенко), менше уваги приділялося аналізу предмету апеляційного оскарження судового рішення (О.С. Александров, Д.О. Захаров, М.М. Ковтун, Л.М. Лобойко, Є.Г. Мартинчик, О.П. Рижаків) і малодослідженим є питання щодо розмежування таких понять, як "предмет апеляційного оскарження" і "предмет судового розгляду в порядку апеляційного провадження" (М.І. Сірий, В.К. Случевський, В.І. Теремецький). Тому метою цієї статті є дослідження змісту всіх наведених правових категорій.

Наявність об'єкту, з приводу якого подається апеляційна скарга, є однією з основних передумов допустимості апеляційного оскарження. До об'єктів апеляційного оскарження належать рішення суду першої інстанції, на яке особа має право подати апеляційну скаргу з метою захисту

своїх інтересів (ч. 1 ст. 292 Цивільного процесуального кодексу (далі - ЦПК) України), ухвали суду першої інстанції, що оскаржується окремо від рішення суду, і додаткове рішення, на яке може бути подана скарга (ч. 5 ст. 220, ч. 2 ст. 292, ст. 293 ЦПК України) [1]. Варто зазначити, що апеляційна скарга на судові рішення може бути подана й тоді, коли особа задоволена рішенням суду, але заперечує проти його мотивувальної частини (наприклад, особа не згідна з висновками суду щодо встановлення певних фактів). Переважно сторони не зацікавлені оскаржувати рішення, котрі ухвалені на їх користь, утім доцільно відмітити, що факти, встановлені в судовому рішенні мають преюдиційне значення під час вирішення інших спорів за участю тих самих осіб. Разом з цим, згідно з ч. 3 ст. 61 ЦПК України обставини, встановлені судовим рішенням у цивільній, господарській або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді інших справ, у яких беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини [1]. Отже, особам у певних випадках може бути вигідним ухвалення навіть негативного рішення, якщо в ньому будуть встановлені деякі необхідні лише їм обставини, що в подальшому можуть бути використані як обов'язкові в інших справах.

Слід відмітити, що до початку 2010 року особи могли оскаржувати лише ті ухвали суду, які зазначені в ч. 1

© О.В. Батрин, 2012

ст. 293 ЦПК України, однак Конституційним Судом України були ухвалені рішення (від 27.01.2010 р. № 3-рп/2010, від 28.04.2010 р. № 12-рп/2010, від 8.07.2010 р. № 18-рп/2010, від 02.11.2011 р. № 13-рп/2011), у яких зазначалося, що до апеляційного суду може оскаржуватись окремо від рішення суду в апеляційному порядку такі ухвали суду першої інстанції: про видачу чи про відмову у видачі дублікату виконавчого листа, про забезпечення позову й щодо скасування забезпечення позову, про відмову в забезпеченні позову та скасуванні забезпечення позову, про поворот виконання рішення суду, так і про відмову в задоволенні заяви щодо повороту виконання судового рішення, про роз'яснення рішення, так і про відмову в роз'ясненні рішення. Відтворення такої позиції Конституційного Суду України є в листі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 12.07.2011 р. [2]. Отже, Конституційний суд України розширив тлумачення ст. 293 ЦПК України й збільшив перелік об'єктів апеляційного оскарження.

Науково-практичний інтерес викликає питання щодо оскарження дій і бездіяльності суду, не викладених у формі рішень або ухвал. Варто зазначити, що об'єктом апеляційного оскарження можуть бути лише документи, визначені в правових нормах ЦПК України. Однак тривалий час існували наукові дискусії з приводу того, до якого органу оскаржувати дії та бездіяльність суддів. Так в ухвалі від 15 січня 2004 року Верховний Суд України постановив, що рішення, дії та бездіяльність посадових і службових осіб суду, які шляхом неналежної організації руху справи поза межами судового засідання створюють перешкоди щодо реалізації процесуальних прав особам, які беруть участь у справі, можуть бути оскаржені до суду в порядку цивільного судочинства. Цей орган судової влади зазначив, що листи, записки, постанови, повідомлення й інші документи суду можуть бути оскаржені в порядку, встановленому чинним на час учинення дії процесуальним законом. Правило про апеляційне оскарження поширюється й на випадки, коли суд (суддя) протягом визначеного законом процесуального строку не вчиняє процесуальну дію й не ухвалює за нею рішення, створюючи тим самим перешкоди для подальшого руху справи (допускає процесуальну бездіяльність) [3, 10].

Необхідно зауважити, що при прийнятті чинного ЦПК України були спроби народних депутатів України внести зміни до другого читання проекту ЦПК України № 607, 624, 683, 732, 790 щодо можливості оскарження в апеляційному й касаційному порядках бездіяльності суду. Однак ця поправка була відхилена з мотивів того, що дії чи бездіяльність суду (судді) не є предметом оскарження ні в апеляційному, ні в касаційному, ні в інших видах перегляду судових рішень, оскільки суди вищих інстанцій не мають жодних повноважень щодо реагування на дії чи бездіяльність судів нижчих інстанцій.

Деякі науковці переконані, що адміністративні суди можуть відкривати провадження в справах, де предметом оскарження є дії чи бездіяльність суду (суддів), і розглядати їх, виходячи з положень статей 8, 55 і 124 Конституції України, ч. 2 ст. 4, ст. 8 та п. 1 ч. 1 ст. 17 Кодексу адміністративного судочинства (далі - КАС) України. Р.О. Куйбіда зазначає, що за правилами адміністративного судочинства можна оскаржувати бездіяльність суду, що пов'язана з не вчиненням дій, визначених процесуальним законом, або порушенням розумних строків. До адміністративного суду можуть бути оскаржені рішення, дії чи бездіяльність судів, їхніх посадових і службових осіб,

що не пов'язані зі здійсненням судочинства. На думку науковців, реалізація такого підходу в українському адміністративному судочинстві є актуальною також з огляду на практику Європейського Суду з прав людини. Так у справі "Кудла проти Польщі" Європейський Суд констатував порушення ст. 13 Конвенції, оскільки заявник не мав у своєму розпорядженні ефективного національного засобу правового захисту, за допомогою якого він зміг би відстояти своє право на "судовий розгляд упродовж розумного строку" відповідно до п. 1 ст. 6 Конвенції [4]. Наслідком відсутності такого правового механізму стало також те, що заявник не міг отримати належну компенсацію за шкоду, завдану перевищенням розумних строків розгляду його справи [5; 6]. Аналогічний висновок робила й колегія Вищого адміністративного суду України. Так в ухвалі від 15 березня 2006 р. в конкретній справі Вищий адміністративний суд України зазначив, що рішення, дії чи бездіяльність посадових і службових осіб суду, які шляхом неналежної організації руху справи поза межами судового засідання створюють перешкоди щодо реалізації процесуальних прав особам, які беруть участь у справі, можуть бути оскаржені до суду на час вчинення судом цієї процесуальної дії в порядку цивільного судочинства, а після вступу в дію КАС України, в порядку адміністративного судочинства. Варто зазначити, що прийняття таких ухвал мало місце в судовій практиці, тобто об'єктом апеляційного оскарження була дія або бездіяльність суду (суддів) (наприклад, ухвала Донецького апеляційного адміністративного суду від 13.11.2009 у справі № 2-а-8462/09/0570 за позовом громадянина К. до голови Микитівського районного суду м. Горлівки Донецької області про визнання дій неправомірними [7]).

Утім, відповідно до п. 10 постанови Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 р. № 8 "Про незалежність судової влади" виключне право перевірки законності та обґрунтованості судових рішень має відповідний суд згідно з процесуальним законодавством. Оскарження в будь-який спосіб судових рішень, діяльності судів і суддів щодо розгляду й вирішення справи поза передбаченим процесуальним законом порядком у справі не допускається, і суди повинні відмовляти в прийнятті позовів і заяв з таким предметом [8]. У постанові Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 р. № 6 "Про деякі питання, що виникають у судовій практиці при прийнятті до провадження адміністративних судів та розгляді ними адміністративних позовів до судів і суддів" вказано, що ч. 1 ст. 2, п.п. 1, 7 і 9 ст. 3, ст. 17, ч. 3 ст. 50 КАС України суди та судді при розгляді ними цивільних, господарських, кримінальних, адміністративних справ і справ про адміністративні правопорушення не є суб'єктами владних повноважень, які здійснюють владні управлінські функції, і не можуть бути відповідачами в справах про оскарження їх рішень, дій чи бездіяльності, вчинених у зв'язку з розглядом судових справ [9]. Крім цього, порядок оскарження дій і бездіяльності суддів остаточно знайшов своє відображення в ухвалі Вищого адміністративного суду України від 11.01.2011 р. у справі № К-21890/08 [10] та в Інформаційному листі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 13.02.2012 р. № 6-182/0/4-12 [11]. Відповідно до ст. 126, 129 Конституції України судді при здійсненні правосуддя незалежні й підкоряються лише закону, вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється. Розгляд судом позовних вимог, незалежно від їх викладення та змісту, предметом яких є, по суті, оскарження процесуальних дій судді (суду), пов'язаних з розглядом справи (від стадії відкриття про-

вадження в справі до розгляду по суті, перегляду судових рішень у передбачених процесуальним законом порядках і їх виконання), нормами ЦПК України чи іншими законами України не передбачено. Враховуючи наведене, суд відмовляє у відкритті провадження в такій справі на підставі п. 1 ч. 2 ст. 122 ЦПК України, а в разі відкриття провадження в справі його слід закрити на підставі п. 1 ч. 1 ст. 205 ЦПК України. Отже, рішення суду, дії або бездіяльність судів у питаннях здійснення правосуддя, пов'язаних з підготовкою, розглядом справ у судових інстанціях, можуть оскаржуватись у порядку, передбаченому процесуальними законами, а не шляхом оскарження їх дій (чи відшкодування моральної шкоди одночасно з оскарженням таких дій) до іншого суду, оскільки це порушує принцип незалежності судів і заборону втручання у вирішення справи належним судом.

Відповідно до ч. 6 ст. 1176 Цивільного кодексу України шкода, завдана фізичній або юридичній особі внаслідок іншої незаконної дії або бездіяльності чи незаконного рішення органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду, відшкодовується на загальних підставах. Тому об'єктом апеляційного оскарження можуть бути дії та бездіяльність суддів (суду) при здійсненні правосуддя тільки тоді, коли є вирок чи ухвала суду, які доводять вину суддів.

Залежно від об'єкта апеляційного оскарження визначаються його процедура та предмет. Більшість вчених переконані, що предметом апеляційного оскарження повинні бути як питання факту, так і питання права [12, 49-51; 13, 113]. Так предметом апеляційного оскарження рішення є передбачений законом перелік підстав, що містяться в апеляційній скарзі, поданих сторонами, і перелік тих обставин (питань факту й права), які надалі стануть предметом перевірки в суді апеляційної інстанції). Предмет апеляційної скарги кожного конкретного суб'єкта оскарження визначається межами його законних інтересів (приватних, публічних) або інтересів особи, яку він представляє. Тобто сам предмет перегляду судового рішення визначається за розсудом сторін у межах поданих ними апеляцій. Водночас, як справедливо зазначає Є.В. Будак, предмет апеляційного оскарження може обмежуватися доводами, які повинні кореспондувати підставам для скасування або зміни рішення суду першої інстанції [14, 7].

Отже, предметом апеляційного оскарження судового рішення є порушення прав і законних інтересів особи, які відносяться до фактичного та юридичного змісту справи, що мали місце при розгляді й вирішенні справи в суді першої інстанції.

Крім цього, потрібно розмежовувати такі поняття, як "предмет апеляційного оскарження" і "предмет судового розгляду в порядку апеляційного провадження", оскільки вони не є рівнозначними. З цього приводу М.І. Сірий цілком слушно зазначає: "Неможливо повторно розглядати вже вирішену справу без оцінки ухваленого в ній судового рішення, в якому згідно з законом повинно відобразитися весь фактичний бік справи та здійснені судом відповідні юридичні оцінки" [13, 114]. Тобто рішення суду першої інстанції входить до предмета апеляційного розгляду, однак предмет апеляційної скарги не складається виключно з рішення такого суду [12, 52].

Предмет апеляційного оскарження є вужчим поняттям щодо предмета апеляційної перевірки рішення, оскільки суд апеляційної інстанції перевіряє, по суті, не тільки оскаржувані частини рішення, яке не набрало законної сили, а й ті дії суду та сторін, на основі яких він був ухвалений судом першої інстанції. В.К. Случевський відмічав,

що суд апеляційної інстанції піддає своєму дослідженню оскаржені частини неостаточного рішення та дії суду першої інстанції не тільки стосовно дотримання форм порядку, що забезпечують законність рішення й обґрунтованість застосування закону, а і його сутність. Тобто суд апеляційної інстанції перевіряє матеріали справи, що були дослідженні в першій інстанції й розглядає всю справу спочатку, однак у межах поданої апеляційної скарги [15, 623]. З аналогічних підстав В.Л. Ісаченко справедливо зазначав, що будь-яка зміна частини рішення, на неправильність якого не вказувала жодна сторона процесу, буде суттєвим порушенням норми про межі апеляційного перегляду справи. Тому ухвалене на основі цього рішення повинно бути обов'язково скасовано судом касаційної інстанції [16, 432-433]. Проте на сьогодні в питаннях факту апеляційний суд переглядає рішення в межах оскарження відповідно до ч. 2 ст. 303 ЦПК України, а вихід за ці межі потребує певних підстав, визначених у ч. 3, 4 ст. 303 ЦПК України [1].

На думку автора цього дослідження, предмет апеляційного оскарження та предмет судового розгляду в апеляційному порядку є різними за обсягом поняттями. Перше поняття є проявом реалізації права кожної особи на оскарження судового рішення й залежить від, по-перше, повноважень, що закріплені в ЦПК України, і, по-друге, обсягу їх реалізації певною особою. Предмет перевірки в порядку апеляційного провадження є більш об'ємним поняттям, оскільки він визначається повноваженнями суду апеляційної інстанції, який розглядає всі подані сторонами апеляційні скарги й заперечення на них і додатково подані матеріали. Крім цього, суд апеляційної інстанції може виходити за рамки, встановлені апеляційними скаргами сторін, залежно від юридичного змісту оскаржуваного рішення й кола тих питань, що підлягають розгляду.

Перспективною в подальшому є наукова розробка питань, пов'язаних із характеристикою кола суб'єктів апеляційного оскарження судового рішення в цивільній справі й обсягу їх процесуальних повноважень.

Література

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. - Х.: ТОВ "Одіссей", 2010. - 168 с.
2. Про можливість оскарження окремо від рішення суду ухвал, перелічених у статті 293 Цивільного процесуального кодексу України: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 12.07.2011 р. - [Електронний ресурс]: <http://www.licasoft.com.ua/index.php/component/lica/?href=0&view=text&base=1&id=620275&menu=771584>.
3. Ухвала Верховного Суду України від 15 січня 2004 року // Адвокатура. - 2004. - № 8 (16). - С. 9-11.
4. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі "Кудла проти Польщі" від 26 жовтня 2000 р. - [Електронний ресурс]: <http://coe.kiev.ua/hr/case/39.html>.
5. Белкін Марк Рада суддів дозволила повертати позовні заяви листами, або як боротися з незаконними діями суддів // Юридичний журнал. - 2008. - № 11. - [Електронний ресурс]: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3074>.
6. Куйбіда Р.І. знову про компетенцію адміністративних судів / Р. Куйбіда // Юридичний вісник України. - 2007. - № 26. - [Електронний ресурс]: http://www.yurincom.com/ua/analytical_information/?id=622.
7. Ухвала Донецького апеляційного адміністративного суду від 13.11.2009 у справі № 2-а-8462/09/0570 (Донецький

апеляційний адміністративний суд). - [Електронний ресурс]: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/7395120/>.

8. Про незалежність судової влади: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 р. № 8. - [Електронний ресурс]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-07>.

9. Про деякі питання, що виникають у судовій практиці при прийнятті до провадження адміністративних судів та розгляді ними адміністративних позовів до судів і суддів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 р. № 6. - [Електронний ресурс]: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/3adf2d0e52f68d76c2256c080037bac9/073257863e8dbc16c22575de004e9681?OpenDocument>.

10. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 11.01.2011 р. у справі № К-21890/08. - [Електронний ресурс]: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/AS110014.html.

11. Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 13.02.2012 р. № 6-182/0/4-12. - [Електронний ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v-182740-12>.

12. Теремецький В.І. Право особи на апеляційне

оскарження вироку в кримінальному процесі України: монографія. - Х.: Харків юридичний, 2010. - 228 с.

13. Сірий М.І. Система перегляду судових рішень в Україні: погляд у майбутнє // Юридичний журнал. - 2003. - № 3. - С. 112-119.

14. Будак Е.В. Принцип диспозитивности в апелляционном производстве России и Австрии (опыт сравнительного правоведения): автор. дис... кан. юрид. наук: 12.00.15. - Москва, 2009. - 20 с.

15. Случевский В.К. Учебник русского уголовного процесса. Судостроительство-судопроизводство. - Изд. 4-е, передел. и допол. - СПб.: М.М. Стасюлевича, 1913. - 669 с.

16. Исаченко В.Л. Гражданский процесс: Практический комментарий на вторую книгу Устава гражданского судопроизводства. - Т. 4. - СПб., 1912. - 653 с.

*Батрин О.В.,
аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПМК
Харківського національного університету внутрішніх
справ, суддя Печерського районного суду м. Києва
Надійшла до редакції 16.10.2012*

УДК 346.3

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН

Дрішлюк В. І.

Дискусія навколо доцільності прийняття Господарського кодексу України, а то й взагалі щодо доцільності існування такої галузі права, яку "господарське", тривають і спалахують час від часу в науковій літературі. І хоча на сьогодні можна констатувати, що господарське право є усталеною галуззю права, з огляду на попередню історію його становлення й майже десятирічну практику застосування господарського законодавства, питання про дуалізм регулювання відносин у сфері економіки, особливо що стосується договірного права, залишається актуальним.

Представляється, що вирішення цього питання неможливе без з'ясування основних засад і принципів, що регулюють відповідні масиви цивільного й господарського законодавства. Паралельне прийняття Цивільного кодексу України й Господарського кодексу України стало важливим етапом у процесі вдосконалення чинного законодавства, зокрема в частині регулювання майнових відносин суб'єктів, які здійснюють підприємницьку діяльність. Зазначені нормативні акти внесли принципові зміни до регулювання відносин у сфері цивільного обігу, які були засновані на новітніх принципах і основних засадах, вироблених наукою. Трансформація цивільного й господарського законодавства України відповідно до потреб сьогодення постійно продовжується й слід зазначити, що сьогодні цей процес відбувається паралельно, у більшій координації та з врахуванням "дуалізму" правового регулювання.

Метою статті є аналіз норм Цивільного кодексу України й Господарського кодексу України, які встановлюють основні засади регулювання відносин у сфері договірного права у відповідних галузях українського законодавства та формулювання основних ідей, що дозволяють уніфікувати відповідні законодавчі підходи.

Загальні засади цивільного законодавства досліджувались у різних аспектах у роботах В.В. Луця, С.О. Погрібного, А.В. Луць, Н.Ю. Голубевої. З точки зору © В.І. Дрішлюк, 2012

господарського права, відповідними питаннями займалися такі відомі вчені-господарники, як О.А. Беяневич, О.М. Вінник, В.С. Щербина та ін.

Не вдаючись до аналізу поняття договору як у цивільному праві, так і в господарському, відзначимо яскраву думку О.А. Беяневич щодо цієї правової категорії. Договір є загальноправовою категорією й універсальним засобом самоорганізації різних суспільних відносин. Виступаючи правовою формою соціального спілкування (взаємодії), договір спрямовується на досягнення його сторонами певних соціально значущих цілей, правомірного результату, що потребує не тільки узгодження інтересів суб'єктів, але і їх адекватності суспільним потребам та інтересам. Широка сфера застосування конструкції договору в різних галузях права визначається комунікативністю як сутнісною характеристикою членів суспільства та їх спільнот [1, 507].

Оскільки в рамках цього дослідження неможливо проаналізувати всі принципи господарського й цивільного права, зупинимось лише на тих, які зазначені як основні принципи цивільного й господарського законодавства.

Стаття 3 Цивільного кодексу України встановлює, що загальними засадами цивільного законодавства є: 1) неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини; 2) неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та законом; 3) свобода договору; 4) свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом; 5) судовий захист цивільного права й інтересу; 6) справедливість, добросовісність і розумність [2].

Стаття 6 Господарського кодексу України встановлює такі загальні принципи господарювання в Україні: 1) забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання; 2) свобода підприємницької діяльності в межах, визначених законом; 3) вільний рух капіталів, товарів і послуг на території України; 4) обмеження державного регулювання